

Til
Agder lagmannsrett
Statens Hus
Postboks 2644 Kjørbekk
3702 Skien

Oslo 13.03.2020

Saksnr 20-011786ENE-AUAG
20-011784ENE-AUAG

ANKE OVER KJENNELSE OM FORBUD MOT OFFENTLIG GJENGIVELSE

Påtalemyndigheten mot NN og XX

1. Innledning

Vi er gjort kjent med Aust-Agder tingretts kjennelser av 23. januar, 18. februar og 20. februar i ovennevnte saker. Av utskriften fra rettsboken fremgår det at tingretten «har forbudt offentlig gjengivelse av hele avgjørelsen, jf domstoloven § 130 første ledd.» Vi er også kjent med Agderpostens klage på denne beslutningen.

Selv om rettens kjennelse på dette punkt er noe klønete formulert, idet den kan tolkes som om det er tillatt å gjengi deler av avgjørelsen, og til tross for at den er ufullstendig, forstår vi den slik at det ikke er anledning til å gjengi noe av kjennelsen, heller ikke slutningen. Vi mener det er å trekke gjeldende rett for langt, og vil begrunne dette i det etterfølgende. Vi støtter Agderpostens klage.

2. Generelt om åpenhet i rettspleien

Prinsippet om offentlighet i rettspleien er et eldgammelt rettssikkerhetsprinsipp, som kan spores tilbake til de gamle vikingetingene. I dag er prinsippet nedfelt i domstolsloven § 124. Dette er et grunnleggende rettssikkerhetsprinsipp, jf. blant annet Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 6 nr. 1 og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 14 nr. 1. Formålet med dette prinsippet er blant annet å sikre offentlig kontroll med og mulighet for kritikk av rettergangen, jfr. Rt-2007-521 avsnitt 12.

Åpenhet i rettspleien er videre ansett som så viktig i et demokratisk samfunn at det er fastsatt i Grunnloven. Det må foreligge vektige grunner før det er anledning til å foreta innskrenkninger i offentlighetsprinsippet, jfr. Grunnlovens § 100 femte ledd:

"Alle har rett til innsyn i dokumenta til staten og kommunane og til å følgje forhandlingane i rettsmøte og folkevalde organ. Det kan i lov setjast grenser for denne retten av omsyn til personvern og av andre tungtvegande grunnar."

En beslutning om å forby videreformidling av informasjon fra en rettslig prosess må videre oppfylle vilkårene i den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 10 nr. 2 for å være lovlig. EMK artikkel 10 er gjort til norsk rett med forrang, jfr. menneskerettslovens § 3 jfr. § 2. Det følger av praksis fra den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) og Høyesterett at EMK artikkel 10 får anvendelse i nærværende sak.

Medias viktigste rolle i et demokratisk samfunn er å bringe frem informasjon av allmenn interesse og å være en "offentlig vaktbikkje" i forhold til maktfaktorer i samfunnet. Denne særskilte samfunnsrollen er fremhevet i en rekke dommer fra EMD og Høyesterett, og er begrunnelsen for at media er gitt et særskilt vern etter EMK artikkel 10 om ytrings- og informasjonsfrihet. EMK artikkel 10 får anvendelse dersom media ber om innsyn i en sak av allmenn interesse. Dette følger av praksis fra EMD – sist ved storkammeravgjørelsen Magyar Helsinki Bizottsag mot Ungarn av 8. november 2016 (18030/11), se avsnitt 157 flg. - og av praksis fra Høyesterett, jfr. Rt-2013-374 og Rt-2015-1467.

Å forby eller begrense omtale av en rettslig prosess vil således være ulovlig dersom ikke vilkårene i artikkel 10 annet ledd er oppfylt. Artikkel 10 annet ledd oppstiller tre vilkår: Inngrepet må være foreskrevet ved lov, det må være begrunnet i et av de uttømmende opplistede formålene i annet ledd og inngrepet må være nødvendig i et demokratisk samfunn.

3. Rettens kjennelse om forbud mot offentlig gjengivelse

Det skal altså sterke grunner til å fravike prinsippet om åpenhet i rettspleien. I så måte mener vi Aust-Agder tingretts kjennelser i denne saken er klart mangelfulle. Det fremgår ikke av selve fengslingskjennelsene hvordan retten har begrunnet totalforbudet mot gjengivelse av rettens avgjørelser. Det foreligger dermed heller ingen drøfting av behovet for et så drastisk tiltak, målt opp mot begrunnelsene for åpenhet i rettspleien.

Først i tingrettens tilsvaret til Agderpostens klage får vi innblikk i tingrettens argumenter for sin konklusjon. Tilsvaret bygger til dels på spekulasjoner. Retten «legger til grunn» at flere av de involverte er «særlig sårbare», og at dersom «kjennelsene gjengis offentlig» så vil det kunne «hindre eller vanskeliggjøre oppklaring av saken».

Vi har ingen grunn til å betvile at det er deler av rettens avgjørelse som det vil være uheldig at involverte parter blir gjort kjent med. Et fengslingsmøte er en del av etterforskningen, og det er ikke bare legitimt og lovhjemlet, men i mange tilfeller helt nødvendig å unnta opplysninger fra offentlighet mens etterforskningen pågår.

I det foreliggende tilfelle mener vi imidlertid at retten har trukket dette for langt, og unnlatt å skille mellom ulike deler av rettens avgjørelser.

Vi viser til Bøhns kommentarutgave (2. utgave) s. 573, hvor det blant annet heter:

«En domsslutning kan altså alltid offentliggjøres hvis identifiserende opplysninger utelates eller anonymiseres. Det er neppe gjennomtenkt når ordet «domsslutning» benyttes her mens paragrafen ellers omtaler «rettsavgjørelser» i sin alminnelighet. Det synes klart at regelen er ment å gjelde slutningen også i andre rettsavgjørelser enn dommer. Det ville være i strid med prinsippet om forbud mot hemmelige dommer om man skulle være avskåret fra å offentliggjøre at retten hadde besluttet varetektsfengsling i en sak, selv om navnet på siktede ikke oppgis. Forbud mot hemmelige kjennelser som går ut på å fengsle folk, ligger i kjerneområdet for rettssikkerhet og menneskerettigheter. Se EMK artikkel 6 nr 1 andre punktum om offentlig domsavsigelse.

Videre:

«Adgangen i første ledd til å forby offentlig gjengivelse av rettsavgjørelser av hensyn til etterforskningen i straffesaker, må ses i sammenheng med § 125 første ledd c om lukkede dører og § 129 første ledd om forbud mot referat fra forhandlingene. Etter § 130 kan retten altså nekte også selve avgjørelsen referert offentlig, for eksempel en kjennelse om varetektsfengsling (med unntak av slutningen, jf ovenfor).»

Vi mener på dette grunnlaget at det uansett ikke er hjemmel for å nekte gjengivelse av slutningen i anonymisert form, og viser blant annet til Hålogaland lagmannsrett LH-2009-196757, som også gjaldt en sak om seksuelle overgrep mot barn.

I denne konkrete saken mener vi det heller ikke er grunnlag for å kreve anonymisering av slutningen. Det er ikke riktig som retten hevder at etterforskningen er i en innledende fase. Tvert imot har etterforskningen pågått i flere uker. Det har etter vårt syn formodningen mot seg at ikke de involverte er kjent med at de siktede faktisk sitter varetektsfengslet.

Vi ber med dette Agder lagmannsrett om å treffe følgende beslutning:

Prinsipalt:

- 1. Aust-Agder tingretts kjennelser oppheves.**
- 2. Fengslingskjennelsene av 23. januar, 18. februar og 20. februar kan ikke gjengis offentlig, med unntak av slutningen.**

Subsidiært:

- 1. Aust-Agder tingretts kjennelser oppheves.**
- 2. Fengslingskjennelsene av 23. januar, 18. februar og 20 februar kan ikke gjengis offentlig, med unntak av slutningen i anonymisert form.**

Med vennlig hilsen
for Norsk Redaktørforening

Arne Jensen
generalsekretær